

אקטואר נזקי גוף, מה אתה בכלל יודע על קבצי התקנות של המוסד לביטוח לאומי לצורך ניכוי תגמולי מל"ל?

מייסד ויו"ר לשכת מערכי השווה והאקטוארים הפיננסיים בישראל **האקטואר רועי פולניצר** סוקר את קבצי התקנות שפורסמו על ידי המוסד לביטוח הלאומי ומסביר באיזה קובץ תקנות יש לדעתו להשתמש לטובת להיוון קצבאות נכות כללית במסגרת חוות דעת אקטוארית לניכוי תגמולי מל"ל.

ק"ת 7669
ב- 9.6.2016 חתם שר הרווחה והשירותים החברתיים דאז חיים כץ על ק"ת 7669. זו הייתה הפעם הראשונה שבה המל"ל עדכן את ריבית ההיוון שלו אחרי 38 שנים!!!

אז מה צריך לדעת על ק"ת 7669?
I. הוא כולל בחובו 3 לוחות חיים מעודכנים (ניחית לק"ת 7537: 1) גברים (לא אלמנים); 2) נשים (לא אלמנות); 3) אלמנות.
II. ריבית ההיוון שלפיה ערכי פונקציות הקומוטציה בק"ת זה הינה 2% לשנה.
III. הוא כולל פונקציות קומוטציה מעודכנים (ניחית לק"ת 7537) עבור כל אחד מאותם 3 לוחות חיים.
IV. הוא כולל 2 לוחות חיים לא מעודכנים (ניחית לק"ת 7537: 1) נכים לא מעודכן (משנת 1983); 2) אלמנים (משנת 2015).
V. הוא כולל גם ערכי קומוטציה לא מעודכנים (ניחית לק"ת 7537) עבור כל אחד מאותם 2 לוחות חיים.

השינוי שחל באוגוסט 2019
ב- 8.8.2019 ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין בע"א 7651/17 המאגר הישראלי לביטוחי רכב נ"פלוני אשר עניינו היה בשאלת הצורך להתאים את שיעור ריבית ההיוון בניזקין לזה שנקבע בק"ת 7669 (שבו כאמור הופחתה בפעם הראשונה אחרי 38 שנים ריבית ההיוון מ- 3% ל- 2%). פסק דין זה הביא לכך שמאז אותו יום ועד לכתיבת שורות אלה אקטוארים של נזקי גוף משתמשים בק"ת 7537 רק בגלל שפונקציות הקומוטציה שלו מחושבות לפי ריבית היוון של 3%. אבל מה שאותם אקטוארים לא יודעים הוא ש- 3 מתוך 5 לוחות החיים הנקובים בק"ת 7537 עודכנו בק"ת 7669 ולכן לא נכון עוד לעשות שימוש בק"ת 7537, למרות שהוא מבוסס על ריבית היוון של 3%.

לטעמי, יש לקחת את 5 לוחות החיים הנקובים בק"ת 7669, להעלות אותם על גיליון אקסל ולבנות להם ערכי קומוטציה מקובלים (ע"ב נוסחאות אקטואריות מקובלות) לפי ריבית היוון של 3%.

הערה אינפורמטיבית: אני אישית חושב שמדובר בלקונה פוממלית קצבאות המל"ל צריכים לקנות חישוב של קצבאות המל"ל שלהם מגורס חישובי במקום לקבלו בחינם מהמל"ל.

הסוגיה שהעלה עוה"ד
מהניתוח שביצעתי לק"ת של המל"ל, עולה כי לוח חיים לנכים הנקוב בק"ת 7537 שפורסם בשנת 2015 הוא בדיוק אותו לוח חיים לנכים הנקוב בק"ת 4451 שפורסם בשנת 1983. כך שמבחינת לוח החיים ופונקציות שרידות מדובר באותו הדבר. לגבי טענתו של האקטואר שאיתו התייעץ עוה"ד לפיה יש לבנות לבד את ערכי הקומוטציה עבור ע"ב לוח החיים הנקוב בק"ת 7537 אעיר רק כי בעוד שפונקציות הקומוטציה של לוח הנכים הנקובות בק"ת 4431 נקובות במספרים עגולים על פני גילאים רבים, ועל כן בנייתן באקסל ע"ב נוסחאות אקטואריות מקובלות וע"ס ק"ת 7537 עלולה להביא לפערים, מאחר ויתקבלו מספרים לא שלמים. כאשר אני כבועי כאקטואר נזקי גוף נדרש להוון קצבאות נכות כללית, אני מעדיף לעשות שימוש של לוח הנכים, הנקוב בק"ת 5027 שפורסם בשנת 1987 ובפונקציות הקומוטציה של לוח נכים זה הנקובות בק"ת 5027. מדוע? כי הן מוגזות בכללותן במספרים עשרוניים (2 ספרות אחרי הנקודה) שאין לגביהם שום ויכוח.

הכותב הוא מומחה לאקטואריה העורך חוות דעת אקטואריות בתחום נזקי הגוף (הפסדי שכר, הפסדי פנסיה, ניכוי מל"ל), מתמנה ע"י בתי משפט ובתי דין כאקטואר וכמעריך שווי מוסמך וחבר בוועדות סטטוטוריות לבחירת אקטוארים וכלכלנים מטעם בתי המשפט בישראל (במינוי שר המשפטים)

IV. הוא אינו עושה אבחנה בין לא נכים לבין נכים (הוא לא כולל לא לוח חיים לנכים ולא פונקציות קומוטציה עבור נכים).

ק"ת 4451
ב- 16.1.1983 חתם שר העבודה והרווחה דאז אהרון אוזן על ק"ת 4451. זו הייתה הפעם הראשונה שהמל"ל פרסם לוח חיים עבור נכים (ללא אבחנת מין) כמו גם ערכי קומוטציה עבור אותו לוח חיים.

אז מה צריך לדעת על ק"ת 4451?
I. הוא כולל בחובו רק לוח חיים אחד בלבד, עבור נכים (גברים או נשים).
II. הוא כולל בחובו ערכי קומוטציה עבור אותו לוח חיים.
III. ריבית ההיוון שלפיה חושבו ערכי הקומוטציה בק"ת זה הינה 3% לשנה.
IV. הוא הותיר ללא שינוי (ניחית לק"ת 3885) את 4 לוחות החיים: 1) גברים (לא אלמנים); 2) נשים (לא אלמנות); 3) אלמנות; 4) אלמנים.

אך הוא לא כולל אותם!!!
V. הוא הותיר ללא שינוי (ניחית לק"ת 3885) את ערכי הקומוטציה עבור אותם 4 לוחות חיים.
VI. הוא לא עושה כל אבחנה בין גברים נכים לבין נשים נכות (יש לו רק לוח חיים אחד שנקרא "נכים: גברים או נשים").

ק"ת 5027
ב- 23.4.1987 חתם שר העבודה והרווחה דאז משה קצב על ק"ת תקנות 5027. זו הייתה הפעם הראשונה שהמל"ל עדכן את לוחות חיים שלו, אחרי כמעט 9 שנים. **אבל לא את כולם.**

אז מה צריך לדעת על ק"ת 5027?
I. הוא כולל בחובו 4 לוחות חיים מעודכנים (ניחית לק"ת 3885: 1) גברים (לא אלמנים); 2) נשים (לא אלמנות); 3) אלמנות; 4) אלמנים.
II. הוא כולל בחובו ערכי קומוטציה מעודכנים (ניחית לק"ת 3885) עבור כל אחד מאותם 4 לוחות חיים.
III. ריבית ההיוון שלפיה חושבו ערכי הקומוטציה בק"ת זה הינה 3% לשנה.
IV. הוא כולל בנוסף גם לוח חיים אחד לא מעודכן (ניחית לק"ת 4451) עבור נכים (משנת 1983).
V. הוא כולל גם את ערכי קומוטציה לא מעודכנים (ניחית לק"ת 4451) עבור אותו לוח חיים.

ק"ת 7537
ב- 30.7.2015 חתם שר הרווחה והשירותים החברתיים דאז חיים כץ על ק"ת 7537. זו הייתה הפעם השנייה שהמל"ל עדכן את לוחות חיים שלו, אחרי כמעט 28 שנים!!!! **אבל שוב, לא את כולם.**

אז מה צריך לדעת על ק"ת 7537?
I. הוא כולל בחובו 4 לוחות חיים מעודכנים (ניחית לק"ת 5027: 1) גברים (לא אלמנים); 2) נשים (לא אלמנות); 3) אלמנות; 4) אלמנים.
II. הוא כולל בחובו ערכי קומוטציה מעודכנים (ניחית לק"ת 5027) עבור כל אחד מאותם 4 לוחות חיים.
III. ריבית ההיוון שלפיה חושבו ערכי הקומוטציה בק"ת זה הינה 3% לשנה.
IV. הוא כולל בנוסף גם לוח חיים אחד לא מעודכן (ניחית לק"ת 5027): עבור נכים (מדובר באותו לוח הנקוב בק"ת 4451).
V. הוא הותיר ללא שינוי (ניחית לק"ת 5027) את ערכי הקומוטציה עבור אותו לוח חיים (מדובר באותם ערכי הקומוטציה הנקובים בק"ת 4451), אך הוא לא כולל אותם (כלומר הוא מציג לוח חיים עבור נכים אך לא מציג ערכי קומוטציה עבור לוח החיים לנכים).

היום הגיע אללי לפגישת עורך דין לנזקי גוף שרצה לדעת איזה קובץ תקנות (להלן: "ק"ת") של המוסד לביטוח לאומי (להלן: "מל"ל") הוא המתאים ביותר להיוון קצבת נכות כללית במסגרת חוות דעת אקטוארית לעניין תגמולי מל"ל לניכוי.

עורך הדין שפנה אללי סיפר לי שמצד אחד, האקטואר מטעם הצד שכנגד עשה שימוש בחוות דעתו בערכי הקומוטציה לצורך היוון גמלאות של לוח מס' 5 הנקובים בק"ת 4451 של המל"ל ומאידך אקטואר שאיתו הוא התייעץ אמר לו שצריך לקחת את לוח החיים של נכים הנקוב בק"ת 7537 של המל"ל ולבנות באמצעותו את ערכי ההמרה המתאימים לצורך היוון גמלאות. "כמומחה לאקטואריה, כיו"ר לשכת האקטוארים וכחבר בוועדה לבחירת אקטוארים, תגיד לי מי צודק? ומי טועה?", הוא שאל אותי ומכאן אני רוצה להתחיל את הכתבה שלי.

ניכוד מחושב ניכוי תגמולי מל"ל?
ניכוי תגמולי מל"ל כולל שני מרכיבים מצטברים:
• **שיעור הקצבאות בעבר:** סך כל התשלומים שבוטעו בפועל עד ליום למועד ההיוון;
• **היוון הקצבאות לעתיד:** ערכם הנוכחי של סך כל התשלומים העתידיים המהווים למועד ההיוון, תוך שימוש בק"ת העדכני ביותר.

מהו לוח חיים?
לוח חיים הינו תוצר של מחקר סטטיסטי המגדיר מהי התסברות התמותה (או השרידות) הממוצעת של אדם בכל גיל נתון. על מנת להתמודד עם השוני בין קבוצות שונות של אנשים ניתן לקבוע לוחות חיים נפרדים עבור קבוצות שונות (גברים/נשים, יהודים/לא יהודים, וכו').

נדגיש כי מאחר שמדובר בלוח סטטיסטי, הלוח עצמו מייצג את התסברויות התמותה (או השרידות) של אדם ממוצע בגיל מסוים. ק"ת כולל בחובו מספר לוחות חיים עבור אוכלוסיית הזכאים לתגמולים מהמל"ל, תוך הבחנה בין הקבוצות הבאות: גברים, נשים, אלמנים, אלמנות ונכים.

בנוסף לקביעת לוחות החיים, ק"ת קובע גם מתי יש להפעיל כל לוח. כך שלמעשה, הק"ת מפנה אותנו בעבור כל קצבה /או גמלה ללוח חיים שונה. כך למשל, בבואנו להוון קצבאות נכות מעבודה, ק"ת מפנה אותנו ללוחות חיים של גברים/נשים בהתאם לסטטוס המשפחתי שלהם (אלמנים או לא אלמנים), בעוד שבבואנו להוון קצבאות נכות כללית, ק"ת מפנה אותנו ללוחות חיים של נכים.

ק"ת 3885
ב- 31.8.1978 חתם שר העבודה והרווחה דאז ישראל כץ (לא הישראל כץ שאנחנו מכירים) על ק"ת 3885. זו הייתה הפעם הראשונה שבה המל"ל פרסם לוחות חיים והן ערכי קומוטציה (Commutation, המרה) עבור אותם לוחות חיים.

הערה אינפורמטיבית: ערכי קומוטציה הם פונקציות של גיל, פונקציית השרידות והריבית המשמשות להיוון אקטוארי של גמלאות, להבדיל מפונקציות של הריבית והזמן בלבד המשמשות להיוון מימוני (הזונת תמורת) של גמלאות.

אז מה צריך לדעת על ק"ת 3885?
I. הוא כולל בחובו 4 לוחות חיים שונים: 1) גברים (לא אלמנים); 2) נשים (לא אלמנות); 3) אלמנות; 4) אלמנים.
II. הוא כולל בחובו ערכי קומוטציה עבור כל אחד מאותם 4 לוחות חיים.
III. ריבית ההיוון שלפיה חושבו ערכי הקומוטציה בק"ת זה הינה 3% לשנה (על פי הלכת זוה מה- 2.9.1975).